

AKTION ÖSTERBOTTEN R.F.

MEIDÄN

POHJANMAAMME

STRATEGIA
2023 - 2027

LEADER
Aktion
Österbotten

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	2
2. STRATEGIAN VALMISTELUPROSESSI	2
3. POHJANMAAN RANNIKKOALUEEN MAASEUTU 2022.....	3
3.1. Monikielinen ja – kulttuurinen, mutta ikääntyvä Pohjanmaa	3
3.2. Merenrantakaupunkeja ja aktiivisia kyliä.....	4
3.3. Museota ja perinteisiä kulttuuriympäristöjä.....	5
3.4. Tuhansia kilometrejä merenrantaviivaa ja maankohoamista	5
3.5. Ruoantuotantoa ja teollisuusvientä	6
3.6. Vaasa ja Kokkola – kansainvälisyyttä ja verkostoja kaupunkikehittämiseen	6
4. PARASTA POHJANMAALLA OVAT IHMISET JA LUONTO	7
5. MEIDÄN YSTÄVÄLLINEN JA KESTÄVÄ POHJANMAAMME – TERVETULOA TULEVAISUUS!	10
5.1. Elävä ja uudistuva Pohjanmaa	11
5.2. Innovatiivinen ja rohkea yrittäjyys Pohjanmaalla	12
5.3. Pohjanmaan älykäs maaseutu	13
5.4. Yhteisöllinen ja vieraanvarainen Pohjanmaa	15
6. RAHOITUSSUUNNITELMA JA MITTARIT	16
7. STRATEGIAN TOIMEENPANO.....	18
7.1 Strategian toimeenpanon hallinto.....	18
7.2. Alueen toimijoiden aktivointi, yhteistyö ja verkostoituminen	19
7.3. Seuranta ja arviointi.....	20
LÄHTEET	20

1. JOHDANTO

Paikallinen maaseudun kehittämisstrategiamme on kunnianhimoinen. Otimme strategiatyön pohjaksi YK:n globaalit kestävän kehityksen Agenda 2030 tavoitteet. Näistä määritimme alueemme kannalta oleellisimmiksi kuusi tavoitetta, mutta emme unohtaneet muitakaan. Halusimme yhteensovittaa ne paikallisen tason kehittämisen tarpeisiin osoittaaksemme, että pienillä teoilla voidaan saada aikaan tarvittavia muutoksia. Koska Leader-toiminnan periaatteisiin kuuluu alueperusteisuus, monialaisuus ja alhaalta ylöspäin nouseva kehittämistoiminta, emme kuitenkaan lähteneet rakentamaan strategiaa Agenda 2030. Olemme valmistelleet strategiaamme laaja-alaisesti, eri toimijoita monin eri tavoin kuunnellen. Vaikka Aktion Österbottenin toiminta-alue on laaja, 14 kuntaa, saimme mielestämme kerättyä näkemyksiä monipuolisesti. Vallitsevasta maailmantilanteesta huolimatta alueen tulevaisuustyötä on leimannut vahva positiivisuus ja tulevaisuudenusko. Leader-periaatteista verkostoituminen, paikallinen kumppanuus ja alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö korostuvat erityisesti, kun rakennetaan paikallisia ratkaisuja kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Jos tavoitteenamme on tuoda kestävän kehityksen tavoitteet lähemmäs ja helpommin ymmärrettäväksi, sama koskee innovatiivisuutta. Se on luonteva osa Leader-periaatteita, mutta myös tärkein työkalu tulevaisuuden uudistamisessa.

*"Emme voi ratkaista ongelmia ajattelemalla samalla tavalla kuin silloin, kun loimme ne."
Albert Einstein*

Me Aktion Österbottenilla haluamme olla se majakan valo, joka ohjaa asukkaita, yrityksiä ja yhdistyksiä rannikkomme vaikeakulkuisilla vesillä. Luotsaamme valoisampaan tulevaisuuteen, mutta emme tee sitä yksin vaan verkostoituen, opastaen ja oppien toinen toisiltamme. Strategiamme luo suuntaa ja navigoi eteenpäin karun kauniissa Merenkurkussamme, kareja vältellen ja myötätuulta metsästäen.

2. STRATEGIAN VALMISTELUPROSESSI

Aktion Österbottenin strategian valmisteluprosessia on toteutettu monitasoisesti ja laajasti eri sidosryhmiä osallistaen. Strategian taustaksi on kerrytetty ymmärrystä aiempien ohjelmakausien opeista, toimintaympäristöstä ja sen muutosvoimista. Lisäksi on arvioitu trendien ja megatrendien vaikutuksia toiminta-alueeseen ja opeteltu tunnistamaan heikkoja signaaleja ja miettimään mahdollisia villedä kortteja. Taustatyön yhteydessä on kartoitettu tärkeimmät verkoston toimijoiden strategiat ja poimittu niistä teemoja, joihin erityisesti maaseudun kehittämisen avulla voidaan vaikuttaa.

Kevään 2021 aikana toteutettiin virtuaalinen Tulevaisuuskiertue, jonka yhteydessä järjestettiin teemoitetut tulevaisuustreffit suomeksi ja ruotsiksi. Ensimmäisen vaiheen hakua varten toteutettiin myös kaikille avoin Aktion Österbotten -ystäväkysely verkkolomakkeella ja järjestettiin arvokysely ja -työpaja hallitukselle ja henkilöstölle. Valmistelussa on hyödynnetty erilaisia kyselyjä ja yhteiskehittämisen menetelmiä. Yhteiskehittämällä on tuotettu ideoita ja ajatuksia toimenpiteistä, joita alueella tarvitaan toivotun tulevaisuuden luomiseksi. Eri menetelmillä kerrytettyä tulevaisuustietoa on hyödynnetty myös ensimmäisessä vaiheessa laaditun SWOT-analyysin syventämiseen. Keväällä 2022 toteutettiin erityisesti kuntatoimijoille suunnattu tulevaisuustyöpaja, jonka yhteydessä toteutettiin myös kaikille avoin kysely Pohjanmaan arvoista ja kestävästä tulevaisuudesta. Näiden perusteella laadittiin olennaisuusanalyysi Pohjanmaan maaseudun kannalta tärkeimmistä Agenda 2030 -kestävän kehityksen tavoitteista, jotka ovat muutenkin kulkeneet mukana koko valmisteluprosessin aikana. Strategialuonnos lähetettiin kommentoitavaksi sidosryhmille ja lisäksi järjestimme kaikille avoimen Tulevaisuuskiertue Roadshown, jossa esittelimme strategialuonnoksen ja osallistujien oli mahdollista kommentoida sitä. Kevään 2022 aikana alueen asukkailla on ollut mahdollisuus osallistua strategiatyöhön Pohjanmaan tulevaisuus – pelin kautta.

Koronapandemian pitkittyminen on haastanut miettimään erilaisia ratkaisuja strategian osallistavaan valmisteluun. Tilaisuudet on jouduttu järjestämään pääosin virtuaalisina ja niissä on hyödynnetty monipuolisesti erilaisia työkaluja (mm. Menti.com, Padlet, Jamboard, Topaasia, Seppo.io).

3. POHJANMAAN RANNIKKOALUEEN MAASEUTU 2022

Kuva 1 Toiminta-alueen kunnat ja kaupungit

Pohjanmaan maakunta on 14 kunnan ja 176 000 asukkaan maakunta Suomen länsirannikolla. Noin 7400 km² maapinta-ala muodostuu 230 km pitkästä ja noin 20 – 50 km leveästä rannikkokaistaleesta. Maakunta jakautuu kolmeen seutuun. Pietarsaaren seutuun (n.50 000 as.), kuuluvat Kruunupyy, Luoto, Pedersöre, Pietarsaari ja Uusikaarlepyy. Vaasan seutuun (n.100 000 as.) kuuluvat Vaasan lisäksi Korsnäs, Maalahti, Mustasaari, Väyri ja Laihia. Kristiinankaupunki, Kaskinen ja Närpiö muodostavat Suupohjan rannikkoseudun (n. 17 500 as.).

Aktion Österbottenin toiminta-alue kattaa lähes koko Pohjanmaan maakunnan maaseutualueet, lukuun ottamatta Laihian kuntaa ja Vaasan Vähänkyrön alueita ja lisäksi Keski-Pohjanmaalta Kokkolan kaupungin läheiset maaseutualueet. Pohjanmaan maaseutu alueet ovat edelleen elinvoimaisia, vaikka asutus onkin vähitellen keskittynyt enemmän maaseututaajamiin ja kaupunkeihin ja kylärakenne on harventunut.

Meidän Pohjanmaamme käsittää sen alueen, jossa me toimimme Leader-ryhmänä valjastaen paikallisten asukkaiden oman asiantuntemuksen, osaamisen ja toiminnan meidän Pohjanmaamme kehittämiseen. Meidän Pohjanmaamme on alue, jonka elinvoimaisuuden kehittäminen lähtee asukkaiden ideoista ja tarpeista ja joita me haluamme kuulla ja tukea. Meidän Pohjanmaamme on meidän kaikkien yhteinen kehittämiskohde, jotta loisisimme paikan, jossa on turvallista kasvaa ja jossa on mahdollisuuksia rakentaa hyvä ja kestävä tulevaisuus.

	Asukkaat yht.	Sisempi kaupunkialue	Ulompi kaupunki-alue	Kaupungin kehysalue	Kaupungin läheinen maaseutu	Ydin maaseutu	Harvaan asuttu maaseutu	Tuntematon
Kaskinen	1278					K		8
Korsnäs	2068					2032	20	16
Kristiinankaupunki	6404					5733	632	39
Kruunupyy	6416			486	3584	2018	295	33
Luoto	5534			3824	1641		2	67
Maalahti	5451			5	3788	986	643	29
Mustasaari	19453		5624	8742	4976		5	106
Närpiö	9558					9287	186	85
Pedersören kunta	11174		1770	3615	3321	2051	381	36
Pietarsaari	19066	6067	12136	717	28			118
Uusikaarlepyy	7479			110	11	7326	7	25
Vaasa	67551	35210	24168	3439	4354	13	2	365
Väyri	6388				584	5258	514	32
Kokkola	47772	13221	22249	3729	5552	2068	619	334
YHTEENSÄ	215592	54498	65947	24667	27839	38042	3306	1293

Lähde: Väestörakenne, Tilastokeskus (2020)

3.1. Monikielinen ja – kulttuurinen, mutta ikääntyvä Pohjanmaa

Aktion Österbottenin aluetta leimaa vahvan kaksikielisuuden lisäksi monikielisyys. Alueella puhutaan ruotsin ja suomen lisäksi yli 100 muuta kieltä ja muunkielisten osuus koko maakunnan väestöstä onkin 7,5%. Ruotsinkielisten osuus kunnan asukkaista on yli 50 % kaikissa muissa kunnissa paitsi Vaasassa, Kokkolassa ja Kaskisissa. Ulkomaan kansalaisten osuus väestöstä on suurin Närpiössä. Seuraavaksi eniten ulkomaan kansalaisia on Kaskisissa, Korsnäsissä, Pietarsaarella, Uudessakaarlepyyssä, Vaasassa ja Kristiinankaupungissa. Yli 64-vuotiaiden osuus on suurinta Kaskisissa ja Kristiinankaupungissa. Myös Korsnäsissa, Maalahdessa ja Närpiössä yli 64-vuotiaiden osuus kaikista asukkaista on suuri. Alle 15-vuotiaita on puolestaan eniten Luodossa ja Pedersöressä. Seuraavaksi suurin osuus heitä on Mustasaarella, Kokkolassa ja Uudessakaarlepyyssä.

Väestörakenne %	Miehiä	Naisia	0 – 14 v	15 – 64 v	65 – 74 v	75-	Ruotsinkielisiä	Ulkomaan kansalaisia
Kaskinen	50	50	11	47	25	17	27	10
Korsnäs	52	48	14	56	16	13	85	9
Kristiinankaupunki	50	50	12	51	20	17	54	5
Kruunupyö	50	50	17	57	14	12	77	4
Luoto	51	49	29	56	8	7	92	3
Maalahti	51	49	15	56	15	14	85	4
Mustasaari	50	50	20	58	12	10	69	2
Närpiö	51	49	16	56	14	15	76	15
Pedersören kunta	52	48	24	58	10	8	89	3
Pietarsaari	50	50	15	58	13	13	56	8
Uusikaarlepyy	51	49	18	56	13	12	85	7
Vaasa	50	50	15	64	11	9	23	7
Vöyri	51	49	17	56	14	13	81	5
Kokkola	50	50	19	59	13	10	12	3

Lähde: Väestörakenne, Tilastokeskus (2021)

Pohjanmaalla ikärakenne on hieman koko maata heikompi, huoltosuhde keskitasoa. Väestöennusteen mukaan alueen asukasluvu laskee maltillisesti myös tulevina vuosikymmeninä. Luonnollinen väestönlisäys oli positiivinen Luodossa, Kokkolassa, Pedersöressä, Mustasaarella ja Vaasassa. Muissa alueen kunnissa se oli negatiivinen. Kuntien välinen nettomuutto oli positiivinen Maalahdessa, Mustasaarella, Kaskisissa, Kruunupyössä ja Luodossa. Nettomaahanmuutto oli positiivista lähes koko alueella. Suurinta se oli Vaasassa, Pietarsaarella, Kokkolassa ja Närpiössä. Taloudellinen huoltosuhde Suomessa oli vuonna 2020 142. Lähes kaikissa alueen kunnissa huoltosuhde oli hieman tätä parempi. Vain Vaasa, Kokkola, Pietarsaari, Kristiinankaupunki ja Kaskinen ylittivät tämän luvun. Närpiössä, Maalahdessa, Mustasaarella, Pedersöressä ja Korsnäsissä taloudellinen huoltosuhde oli alle 130.

Koronapandemia on jonkin verran lisännyt kiinnostusta maaseudun asumismahdollisuuksia kohtaan, mutta ainakaan vielä se ei ole muuttanut merkittävästi väestönkehityksen suuntaa. Työperusteinen maahanmuutto on alueen yrityksille tärkeää, mutta muuten kuin työn perässä alueelle muualta muuttaneet kotoutuvat ja työllistyvät hitaasti. Alueen työllisyysaste ja asukkaiden hyvinvointi ovat Suomen kärkeä. Alueen asukkaista elämänlaatunsa tuntee hyväksi hieman suurempi osuus kuin maassa keskimäärin. Työ nähdään yhdeksi väestön hyvinvointia edistäväksi tekijäksi. Haasteita alueen väestön hyvinvointiin tuovat syrjäytyminen ja hyvinvointi- ja terveyserojen kasvaminen.

3.2. Merenrantakaupunkeja ja aktiivisia kyliä

Pohjanmaa on osa Keskipohjan – Merenkurkun käytävää ja alueella on meriraja Västerbottenin ja Västernorrlandin lääneihin Ruotsissa. Pohjanmaa tarjoaa mahdollisuudet hyvään ja edulliseen asumiseen sekä viihtyisän ja turvallisen elinympäristön. Aluerakenteen runko muodostuu jokilaaksoista, joiden ympärille alueen asutus on muodostunut. Aluekeskukset ovat vetovoimaisia ja niitä ympäröivät elinvoimaiset kylät. Pohjanmaalta löytyy edelleen noin 90 vähintään sadan asukkaan kylää ja harvaanasuttua seutua on vain vähän. Maankohoamisrannikko muuttuu jatkuvasti, tämä vaikuttaa erityisesti Kokkolan, Pietarsaaren, Uudenkaarlepyyn, Vaasan, Närpiön, Kristiinankaupungin ja Kaskisten kaupunkeihin, jotka kaikki sijaitsevat meren äärellä. Vanhoja kaupunkeja rytmittävät perinteiset ruutukaavat.

Hyvinvointialueet aloittavat 2023, mikä muuttaa alueen terveys- ja hyvinvointipalvelujen järjestämisen ja kuntien ja kaupunkien roolia. Vähittäiskaupanpalveluja on vielä melko hyvin saatavilla kunta- ja kyläkeskuksissa. Kävely- ja pyöräteiden rakentamisen tarve on suuri. Alueella on paljon hyviä uimarantoja ja muutenkin monipuoliset mahdollisuudet kaikenlaiseen ulkoiluun ja retkeilyyn, marjastukseen ja metsästykseseen. Myös kesämökkikulttuuri on vahvaa, alueella on lähes 25 000 vapaa-ajan asuntoa. Kesäasukkaiden osuus väkiluvusta on erityisen suuri Korsnäsissä, Vöyrillä, Luodossa, Maalahdessa, Kristiinankaupungissa ja Uudessaarlepyyssä.

Alueen koulutuspalvelut ovat korkeatasoiset ja monialaiset. Alueen liikenteellinen sijainti ja saavutettavuus maanteitse, meritse, rautateitse ja lentäen ovat kohtalaiset hyvät ja tarjoavat hyvät puitteet monipuoliselle elinkeinoelämälle. Tietoliikenteen suhteen alue on maan kärkeä, sillä jopa 76 prosentilla kotitalouksista on saatavilla kiinteä nopea laajakaistayhteys (vähintään 100 MB/s).

	Kaikkien kesämökkien yhteensä	Yksityisten omistamien kesämökkien yhteensä	Paikkakuntalaisten omistamien kesämökkien lkm	Ulkopaikkakuntalaisten omistamien kesämökkien lkm	Kesäasukkaat	Kesämökkejä 1000 asukasta kohti	Kesäasukkaiden osuus väkiluvusta, %
Korsnäs	993	800	284	516	1105	480	53
Vöyri	2611	2215	591	1624	3049	409	48
Luoto	2084	1776	620	1156	2287	377	41
Maalahti	2015	1698	824	874	1835	370	34
Kristiinankaupunki	1367	1128	440	688	1518	213	24
Uusikaarlepyy	2128	1673	848	825	1477	285	20
Mustasaari	4124	3326	1305	2021	3489	212	18
Kruunupyö	1054	918	393	525	1119	164	17
Närpiö	1549	1276	757	519	1147	162	12
Kaskinen	169	130	50	80	152	132	12
Pedersören kunta	833	679	300	379	709	75	6
Pietarsaari	1337	1046	728	318	658	70	3
Kokkola	2660	2070	1554	516	1074	56	2
Vaasa	2043	1456	1100	356	748	30	1

Lähde: Kesämökkit, Tilastokeskus (2021)

3.3. Museoita ja perinteisiä kulttuuriympäristöjä

Alueen väestö on sosiaalisesti aktiivista ja kulttuuria arvostetaan laajasti. Yhdistystoiminta on monipuolista ja vilkasta, yhdessä toimiminen vahvistaa alueen keskeistä vahvuutta, sosiaalista pääomaa. Alueen yhdistys- ja kulttuuritoiminnalla on pitkät perinteet. Pohjanmaa on yksi Suomen tiheimmistä museokeskittymistä noin sadan museonsa ansiosta. Pohjanmaalla toimii lasten kulttuuriverkosto Bark, joka edistää lastenkulttuuria Pohjanmaan maakunnassa ja Kokkolan kaupungissa. Alueen monipuolinen kulttuuripalvelujen kokonaisuus muodostuu kulttuurin ja taiteen harrastajien, ammattitaiteilijoiden ja ammatillisesti hoidettujen kulttuuri- ja taidelaitosten toiminnasta. Alueen urheilupalvelut koostuvat puolestaan laajasta ohjatusta toiminnasta ja erilaisten urheilu- ja liikuntakeskusten hallinnoinnista ja ylläpidosta.

Kaskinen	Kokkola	Korsnäs	Kristiinankaupunki	Kruunupyö	Luoto	Maalahti	Yhdistykset yht.
55	936	63	196	148	63	131	4666
Mustasaari	Närpiö	Pedersören kunta	Pietarsaari	Uusikaarlepyy	Vaasa	Vöyri	
328	254	205	471	196	1415	205	

Lähde: PRH yhdistysrekisteri (2022)

Merialueet, jokilaaksot ja peltoaukeat muodostavat alueen kulttuuriympäristön. Alueelta löytyy sekä valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä, että valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Alueen nykyinen rakennuskanta on Suomen vanhinta, vaikka kansainvälisillä mittareilla verrattain nuorta. Pohjalaiset puukaupungit edustavat merkittävää perinteistä rakennuskulttuuria, sillä niiden rakennuskanta ja yhtenäinen kaupunkirakenne ovat säilyneet sisämaan puukaupunkeja paremmin. Oman leimansa kulttuurimaisemaan antaa maan vanhin huvila-asutus. Perinnemaisemat ovat vähentyneet merkittävästi maatalouden rakennemuutoksen myötä. Pohjanmaan maakunnasta löytyy kolme valtakunnallisesti ja 30 maakunnallisesti arvokkaaksi luokiteltua perinnemaisemaa. Alueelta löytyy paljon esihistoriallisia muinaisjäänneksiä ja myös vedenalaisia kulttuuriperintöjä.

3.4. Tuhansia kilometrejä merenrantaviivaa ja maankohoamista

Pohjanmaalla vesi on aina lähellä. Alueella on jokia, järviä ja lähes 8000 kilometriä merenrantaviivaa ja yli 4200 saarta. Järviä alueella on poikkeuksellisen vähän muuhun Suomeen verrattuna. Vesipinta-ala muodostaakin kolmasosan Pohjanmaan maakunnan kokonaispinta-alasta. Bergön ympäristössä Selkämeri kapenee ja muuttuu malaksi luotojen ja saarien Merenkurkuksi. Merenkurkun saaristo on nimetty UNESCO:n maailmanperintökohteeksi vuonna 2006 yhdessä Ruotsin Högakustenin kanssa. Maankohoaminen on muokannut luontoa ja ympäristöä ja se jatkuu edelleen. Pohjanmaa kasvaa maan kohoamisen johdosta vuosittain noin 150 jalkapallokentän verran. Saaristolle luonteenomaisia ovat maan kohotessa kuroutuvat merenlahdet, fladat ja kluuvijärvet, jotka vähitellen erkanevat kokonaan meren vaikutuspiiristä. Ne ovat maailmanlaajuisesti ainutlaatuisia ekosysteemejä.

Pohjanmaan maakunta sijoittuu lakeus- ja rannikkovyöhykkeelle ja lähes kokonaan eteläborealiselle kasvillisuusvyöhykkeelle. Maiseman perusrakenne muodostuu harjuselänneistä ja jokilaaksoista. Alueen fauna koostuu suurilta osin eteläborealiselle vyöhykkeelle tyypillisistä eläimistä. Liito-oravia on enemmän kuin monissa muissa maakunnissa. Suurpetojen määrä on ollut kasvussa. Merenkurkussa esiintyy kaksi hyljelajia, harmaahylje ja itämerennorppa. Linnusto koostuu alueella pesivistä sekä Merenkurkun kautta muuttavista linnuista. Kalakannat ovat runsaita, mutta ne ovat riippuvaisia luonnon hyvästä tilasta.

Länsi-Suomen pohjavesiesiintymät ovat muuhun Suomeen verrattuna ovat huonolaatuisia ja jakautuneet erittäin epätasaisesti. Vesihuoltoon tuleekin panostaa tulevaisuudessa merkittävästi. Vesistöjä kuormittavat mm happamat sulfaattimaat, joista

vesistöihin huuhtoutuvat metallit ja happamuus aiheuttavat paljon vahinkoja. Tulvat aiheuttavat merkittäviä ongelmia alavilla mailla. Luonnon monimuotoisuuteen liittyy alueella paljon merkittäviä riskejä, monet saariston rannikkoluontotyypistä onkin luokiteltu uhanalaisiksi.

Alueen kasvihuonepäästöt ovat laskeneet merkittävästi ja tuulivoiman osuus sähköntuotannossa kasvanut nopeasti. Alueelta löytyy myös joitain suurempia laitoksia, jotka hyödyntävät energiatuotannossaan biomassaa tai biopolttoainetta sekä laitoksia, jotka tuottavat biokaasua, liikennebiokaasua ja kaukolämpöä biojätteistä ja/tai lietteestä. Ilman epäpuhtauksien merkittävimmät päästölähteet ovat energiantuotanto, teollisuus ja liikenne. Melusaaste ja valosaaste ovat elinympäristön laatua ja viihtyisyyttä heikentäviä ympäristöongelmia. Onneksi alueeltamme löytyy vielä paljon paikkoja, joissa voi halutessaan nauttia hiljaisuudesta ja pimeydestä.

3.5. Ruoantuotantoa ja teollisuusvientä

Pohjanmaan maaseudun elinkeinoelämä perustuu kahteen kärkeen: erikoistuneet mikrokluusterit ja monipuoliset tilat. Alueen elinkeinoelämä on yhtä aikaa monipuolinen, mutta myös pitkälle erikoistunut. Erityisesti teollisuus ja alkutuotanto korostuvat alueen elinkeinorakenteessa. Vaasan seudun alueella sijaitsee Pohjoismaiden merkittävin energiateknologikeskittymä. Alueen vahvuuksia ovat erittäin kansainvälinen ja monipuolinen elinkeinoelämä ja vahva yrittäjämäinen asenneilmapiiri. Pohjanmaalla on varsin paljon yrityksiä muuhun maahan verrattuna. Yrityksiä on 80 jokaista 1000 asukasta kohden. Pohjanmaa on vahva, mutta kasvaa muuta maata hitaammin. Viennin merkitys alueen elinkeinoelämälle on suuri, noin 80% teollisuuden liikevaihdosta tulee viennistä. Työmatkailu alueella on vahvaa ja myös yksityismatkailu on nousussa. Koronapandemian ja Ukrainan sodan lisätessä kiinnostusta kotimaan matkailua kohtaan ja alueen uudet tapahtumat ovat houkutelleet alueelle uusia matkailijoita. Pohjanmaalla toimii 27 majoitusliikettä, joista yli puolet (51,7%) sijaitsee maaseutualueilla. Matkailijoita alueelle saapui lähes 160 000, joista noin 8% oli ulkomaisia (Tilastokeskus, 2020). *Rekisteröidyt majoitustilastot sisältävät rekisteröityjen majoitusliikkeiden, eli hotellien, motellien, matkustajakotien, retkeilymajojen, lomakyläiden ja leirintäalueiden tilastot. Liikkeet, joissa on alle 20 vuodepaikkaa tai sähköliitäntäpisteellä varustettua matkailuvaunupaikkaa, eivät kuulu Tilastokeskuksen tilastoinnin piiriin.*

	Kaikki yhteensä	0-4 hlö %	5-9 hlö %	10-19 hlö %	20-49 hlö %	Yli 50 hlö %
Kaskinen	96	85	8	3	2	2
Korsnäs	266	93	5	0,5	1	0,5
Kristiinankaupunki	718	90	5	3	1	1
Kruunupyö	691	91	4	3	1	1
Luoto	231	89	5	4	1	1
Maalahti	498	92	4	3	1	0
Mustasaari	1443	92	4	2	2	0
Närpiö	1307	89	6	3	1	1
Pietarsaari	1263	81	7	6	4	2
Pedersören kunta	963	89	6	2	2	1
Uusikaarlepyy	893	90	6	2	2	0
Vaasa	3814	80	8	6	4	2
Vöyri	877	93	4	2	1	0
Kokkola	3108	84	7	5	3	1

Mikroyritysten osuus on alueella suuri. Kaikissa alueen kunnissa vähintään 80 % yrityksistä työllistää alle neljä henkilöä. Vahvan elinkeinoelämän tärkein resurssi on osaava työvoima. Korkeakoulutettujen osuus väestöstä on moniin muihin maakuntiin verrattuna suuri, keskimäärin 70% 15 vuotta täyttäneistä on suorittanut vähintään toisen asteen tutkinnon ja lähes 30 %:lla on vähintään yksi korkeakoulututkinto. Osa alueen toimialoista kamppailee kuitenkin jo työvoimapulan kanssa ja sen ratkaisemiseksi tehdään jatkuvasti

Lähde: Liikeyritysten toimipaikkojen määrä (2019), Tilastokeskus

aktiivista työtä. Työllisyysaste on muun maan keskiarvoa paremmalla tasolla. Ulkomaisen työvoiman merkitys alueella korostuu ja työperäisen maahanmuuttoon panostetaan erityisesti. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta on alueella vilkasta, mutta se painottuu vielä vahvasti isompiin yrityksiin. PK-yritysten kiinnostus TKI-toimintaan ei ole kovin vahvaa.

3.6. Vaasa ja Kokkola – kansainvälisyyttä ja verkostoja kaupunkikehittämiseen

Leader-toiminnan periaatteet: monialaisuus, alueperusteisuus, paikallinen kumppanuus, innovatiivisuus, verkostoituminen, alhaalta ylös suuntaava toiminta ja alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö, sopivat loistavasti myös kaupunkialueiden kehittämiseen. Koska Maaseuturahaston rahoitusta ei voi kuitenkaan hyödyntää kaupunkialueilla, tulee kaupunkialueille suunniteltavat kehittämistoimet rahoittaa muita rahoituskanavia hyödyntäen. Erilaisia rahoitusmahdollisuuksia ja toimintamuotoja tullaan kartoittamaan aktiivisesti. Mahdolliset kehittämistoimet kaupunkialueilla tullaan toteuttamaan yhteistyössä muiden Leader-ryhmien kanssa. Vaasan alueen kaupunki-Leaderiä suunnitellaan yhdessä Leader Yhyres ry:n kanssa ja Kokkolan alueella yhteistyötä tullaan tekemään Leader Pirityisten kanssa. Koska kansainvälisyys ja verkostoituminen ovat myös tärkeässä roolissa Leader-toiminnassa ja ne tarjoavat lukuisia mahdollisuuksia erilaisiin kehittämistoimiin myös Maaseuturahaston ulkopuolelta, tullaan kehittämistoimia todennäköisesti kohdentamaan erityisesti niille osa-alueille.

4. PARASTA POHJANMAALLA OVAT IHMISET JA LUONTO

Osana strategiatyötä kartoitimme millaiset arvot ohjaavat elämää ja toimintaa Pohjanmaalla. Samassa yhteydessä toteutettiin myös Agenda 2030 tavoitteiden olennaisuusanalyysi.

Agenda 2030:n olennaiset tavoitteet & elämää ja toimintaa ohjaavat arvot Pohjanmaalla

Lähde: arvokysely ja olennaisuusanalyysi Toimisto 2030

SWOT-analyysi perustuu kevään 2021 tulevaisuuskiertueen työpajojen tuloksiin, erilaisiin teettämiimme kyselyihin, kuntatoimijoille sekä hallitukselle että henkilöstölle pidettyjen työpajojen tuloksiin. Analyysissä on huomioitu myös alueiden muut strategiat (esim. maakunta- ja kuntastrategia).

Analysoimme alueen vahvuuksia, haasteita, mahdollisuuksia ja uhkia kestävän kehityksen kolmella eri ulottuvuudella: sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyden, taloudellisen kestävyden ja ympäristön kestävyden.

Sosiaalinen & kulttuurinen kestävyys	Taloudellinen kestävyys	Ympäristön kestävyys
4: Hyvä koulutus 5: Sukupuolten tasa-arvo 10: Eriarvoisuuden vähentäminen 11: Kestävän kaupungit ja yhteisöt 16: Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto 17: Yhteistyö ja kumppanuus	1: Ei köyhyyttä 2: Ei nälkää 3: terveyttä ja hyvinvointia 8: Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua 9: kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja	6: Puhdas vesi ja sanitaatio 7: Edullista ja puhdasta energiaa 12: Vastuullista kuluttamista 13: Ilmastotekoja 14: Vedenalainen elämä 15:Maanpäällinen elämä

VAHVUDET	HAASTEET
<ul style="list-style-type: none"> - Laadukas ja edullinen asuminen turvallisessa ja viihtyisässä elinympäristössä, jossa lyhyet työ- ja asiointimatkat. - Hyvinvoiva, sosiaalisesti aktiivinen väestö. - Aktiivinen ja kehittyvä yhdistys- ja kulttuurielämä, jossa talkoohenki elää edelleen vahvana. - Kulttuurinen moninaisuus ja kansainvälinen ilmapiiri, hyvä yhteistyö Ruotsiin. - Elinvoimaiset kaupunkiseudut ja maaseutualueiden kylät. - Rikas kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristöt. Alueella paljon kiinnostavia muinaisjäännöksiä. - Hyvä työllisyystilanne.- Hyvät ja laadukkaat koulutusmahdollisuudet. - Avoimuus uusille toimijoille, luovuudelle ja innovaatioille. - Pitkä kokemus työperusteisesta maahanmuutosta. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kuntien taloudellinen liikkumavara rajautui sote-uudistuksen jälkeen. Heikentynyt huoltosuhde. - Maahanmuuttajien kotoutuminen ja työllistyminen paikoin hidasta. - Seudun heikko vetovoima ja työikäisen väestön menettäminen muualle Suomeen tai Ruotsiin ja liian moni vastavalmistunut ja kansainvälinen opiskelija muuttaa pois alueelta - Paikoin kärjistynyt maaseutu – kaupunki vastakkainasettelu. - Digitalisaatio-osaaminen maakunnassa on hyvin monitasoista. - Yhteistyön puute eri toimijoiden välillä maakunnan sisällä ja rajojen yli.
<ul style="list-style-type: none"> - Kattava liikenneverkko ja hyvät kulkuyhteydet muualle Suomeen ja maailmalle. - Monipuolinen ja kansainvälinen elinkeinorakenne ja uudet toimialat, kuten akkualan keskittymä - Vahva yrittäjyyden kulttuuri tukee kilpailukykyistä elinkeinoelämää. - Tiivis yhteistyö yritysten, korkeakoulujen ja julkisen sektorin välillä - Monipuoliset koulutusmahdollisuudet, kahdeksan korkeakouluksikköä, monipuolinen 2. asteen koulutus - Alueen vahva energia- ja kiertotalousosaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Työvoimapula rajoittaa jo joidenkin toimialojen kasvua. - Panostukset tutkimukseen, kehityksen ja innovaatioihin keskittyvät pääosin Vaasan seudulle ja suuriin yrityksiin. - Digitalisaation hyödyntäminen alueen pk-yrityksissä melko vähäistä. - Alueen pk-yritysten vahva riippuvuus isommista yrityksistä, kasvuyrityksiä vähän - Työelämän tarpeet ja koulutustarjonta eivät kohtaa riittävän hyvin, tutkimusosaamisen heikko vastaavuus yritysten tarpeisiin nähden.
<ul style="list-style-type: none"> - Ainutlaatuinen saaristo ja maailmanperintöalue - Puhdas ja monimuotoinen luonto - Vaihteleva maisema sisältää monipuolista luontoa, merta, saaristoa, jokilaaksoja ja kulttuurimaisemia. - Asukkaiden ja kesäasukkaiden luontoa kunnioittava asenne - Vahva ilmasto- ja ympäristöosaaminen työssä vahvistaa ihmisten ilmastotietoisuutta myös vapaalla 	<ul style="list-style-type: none"> - Happamat sulfaattimaat happamoittavat vesistöjä - Toistuvat tulvat aiheuttavat vahinkoja - Pohjanmaan pohjavesiesiintymät ovat jakautuneet epätasaisesti ja ovat muuhun Suomeen verrattuna huonolaatuisia.
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> - Alueen kaksi- ja monikielisyys luo vahvaa pohjaa kansainvälisyyden vahvistamiseen. - Neljännen sektori kasvu uudistaa vapaaehtoistoimintaa. - Väestön ikääntyminen voi tuoda myös uusia, aktiivisia asukkaita alueelle. - Digitalisaatio tuo maailman lähemmäs ja luo uusia mahdollisuuksia yhteisöllisyyteen. - Kulttuuriperinnön vaaliminen ja uuden luominen vahvistaa paikallisentiteettiä. - Kriisien keskellä maaseutu nähdään turvallisena paikkana asua ja yrittää. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sodan mahdollisuus on kasvanut aiempaa korkeammaksi. Myös hybridi-vaikuttaminen ja kyberhyökkäykset voivat lisääntyä. - Globaalisti pakolaisten määrän lisääntyminen. - Maatalouden ja ruoantuotannon kriisi voi vaikuttaa vahvasti Pohjanmaan alueeseen ja koko maan ruokaturvaan. - Yhteiskunnan asenneilmapiiri on kiristymässä, vastakkainasettelu ja eriarvoistuminen kasvaa. Luottamus demokratiaan ja julkiseen hallintoon heikkenee. Erot kuntien elin- ja vetovoimaisuudessa kasvavat, mahdolliset kuntaliitokset muuttavat toimintaympäristö - Väestön ikärakenteen muutos ja kasvavat hyvinvointi- ja terveyserot vaikuttavat palvelutarpeisiin. - Hyvinvointialueiden ja kuntien palvelujärjestelmien rooleihin liittyy paljon epäselvyyksiä. - Kaupungistumisen trendin vahvistuminen lisää alueen muuttotappiota. - Digitalisaation aiheuttama digisyrjäytyminen lisääntyy.
<ul style="list-style-type: none"> - Vihreä siirtymä luo mahdollisuuksia alueen energia- ja kiertotalousosaajille - Ilmastonmuutos voi pidentää kasvukautta alueella. - Lähi- ja luomuruoan ja lähimatkailun arvostuksen lisääntyminen. - Työn paikkasidonaisuuden väheneminen voi tuoda uusia osaajia alueelle ja helpottaa alueen osaajien osaamisen myyntiä myös muualle. - Uusien alojen kasvupotentiaali: hyvinvointiyrittäjyys, luovat alat ml. peliteollisuus - Digitalisaatio, automaatio, alusta- ja jakamistalous muuttavat nopeasti toimintatapoja ja arkea. Älymaatalous tehostaa maatilojen toimintaa. - Virtuaalimatkailu ja erilaiset tapahtumat metaversumissa voivat nostaa Pohjanmaan näkyvyyttä kansainvälisesti - Yhteiskunnallinen yrittäjyys ja erilaiset liiketoimintamallit luovat uusia mahdollisuuksia. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kansainvälinen ja valtakunnallinen kilpailu osaavasta työvoimasta, työvoimapula pahenee - Työpaikkojen määrän väheneminen maaseudulla. - Liikenne- ja logistiikkajärjestelmän laatu - Isojen toimijoiden varaan keskittynyt teollisuus heikentää alueen muutosjoustavuutta - Digitalisaation tuomat nopeat muutokset ja kyberturvallisuus haastavat digiosaamista ja huoltovarmuutta (mm. vesihuolto ja energiaverkko).
<ul style="list-style-type: none"> - Luonto hyvinvoinnin lähteenä, ennaltaehkäisevä sote, kuntien muuttunut rooli voi ohjata tähän. - Kiertotalous- ja energiaosaamisen tarve korostuu maailman-laajuisesti. - Lisääntynyt kiinnostus luonto- ja lähimatkailuun. - Pyrkimys energiaomavaraisuuteen Yhä useampi haluaa asumaan lähelle luontoa. - Luontoympäristön arvostus lisääntyy - Suomalainen puhdas luonto kansainvälisenä kilpailuvalttina 	<ul style="list-style-type: none"> - Ilmastonmuutos muuttaa maailmalla laajoja alueita elinkelvottomiksi ja ajaa ihmiset ilmastopakolaisuuteen. - Ilmastonmuutos lisää ja voimistaa syys- ja talvimyrskyjen aiheuttamaa tuhoa. - Sään ääri-ilmiöt aiheuttavat suurta epävarmuutta maataloudelle. - Vesien tilan heikkeneminen uhkaa kalakantoja ja luonnon monimuotoisuutta. - Luonnon monimuotoisuuden väheneminen lisää uhanalaisiksi luokiteltujen luontotyyppien määrää.

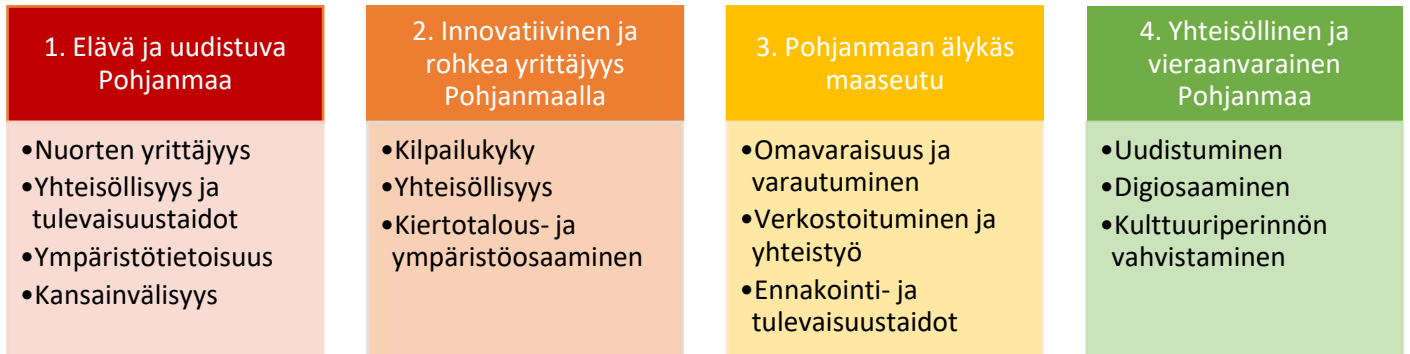
“Parasta täällä on kaikki ja loputkin mahdollista!”		“Tässä meillä on varaa vielä parantaa.”	
<i>Vahvuudet vastaavat mahdollisuuksiin.</i>	<ul style="list-style-type: none"> 4 Hyvä koulutus 11 Kestävät kaupungit ja yhteisöt 8 Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua 9 Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja 15 Maanpäällinen elämä 	<i>Mahdollisuuksia hyödyntämällä minimoidaan heikkoudet.</i>	<ul style="list-style-type: none"> 10 Eriarvoisuuden vähentäminen 12 Vastuullista kuluttamista 16 Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto 17 Yhteistyö ja kumppanuus
<p>Vahvistetaan kulttuurista moninaisuutta ja korostetaan kansainvälistä ilmapiiriä. Alueella on vahva osaaminen työperäiseen maahanmuuttoon, tuetaan sitä ja hyödynnetään myös maalemuuttajien kohdalle. Hyödynnetään alueen vahvaa energia- ja kiertotalousosaamista uusien liiketoimintojen kehittämiseen. Tuetaan uusia, kehittyviä aloja ja matkailun kehittyvää potentiaalia. Hyödynnetään alueen rikasta kulttuuriperintöä ja ainutlaatuista saaristoa maailmanperintöalueineen. Luonto tarjoaa hyvinvointivaikutusten ohella uusia liiketoimintamahdollisuuksia, esim. Green ja Blue Care-toiminnan muodossa. Kehitetään yrittäjyyden kulttuuria ja yrittäjyyskasvatusta. Tuodaan esiin alueen ja ihmisten vahvuuksia. Rakennetaan sosiaalisesti aktiivisia ja hyvinvoivia yhteisöjä, jotka tukevat elinvoimaisia kuntia ja kaupungeja. Hyödynnetään asukkaiden ja kesäasukkaiden luontoa kunnioittavaa asennetta ja varmistetaan puhtaan ja monimuotoisen luonnon säilyminen.</p>		<p>Tuetaan maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä. Vahvistetaan alueen kansainvälistä ilmapiiriä ja madalletaan kynnystä kieli- ja kulttuuriryhmien välisten yhteisöjen ja yhteistyön syntymiseen. Panostetaan asuinalueiden viihtyvyyden kehittämiseen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Hyödynnetään lisääntynyt kiinnostus luonto- ja lähimatkailuun vahvistamalla paikallisidentiteettiä ja parantamalla kohteiden saavutettavuutta. Kannustetaan kuntia ja julkisorganisaatiota kehittämään osallisuutta ja avoimuutta. Kehitetään yhteistyötä sekä alueen sisällä, että alueiden välisesti ja kansainvälisesti. Vahvistetaan digitalisaation hyödyntämistä erityisesti mikroyrityksissä ja yleistä digiosaamista alueella. Hyödynnetään alueen vahvaa kiertotalous- ja energiaosaamista uusien liiketoimintamahdollisuuksien löytämiseen. Huolehditaan ympäristön ja vesistöjen kunnosta ja vahvistetaan alueen varautumisedellytyksiä.</p>	
“Tulkoon mitä vain, nämä me ainakin osataan!”		“Jos mitään muuta ei voida enää tehdä, tehdään edes nämä.”	
<i>Vahvuuksilla minimoidaan uhkia.</i>	<ul style="list-style-type: none"> 5 Sukupuolten tasa-arvo 3 Terveyttä ja hyvinvointia 7 Edullista ja puhdasta energiaa 13 Ilmastotekoja 	<i>Minimoidaan heikkouksia ja vältetään uhkia</i>	<ul style="list-style-type: none"> 1 Ei köyhyyttä 2 Ei nälkää 6 Puhdas vesi ja sanitaatio 14 Vedenalainen elämä
<p>Vahvistetaan alueen asemaa kansainvälisessä ja valtakunnallisessa kilpailussa osaavasta työvoimasta korostamalla alueen elämän laatuun vaikuttavia vahvuuksia, joita ovat turvallinen ja viihtyisä elinympäristö, sosiaalinen ja hyvinvoiva väestö ja alueen kansainvälinen, monikulttuurinen ja tasa-arvoinen ilmapiiri. Haastetaan kaupungistumisen trendiä korostamalla maaseudun kiinnostavuutta asuinympäristönä. Vahvistetaan arjen turvallisuutta ja varautumista erilaisiin kriiseihin. Kehitetään vahvaa yhdistys- ja kulttuuritoimintaa, jotka osaltaan edistävät yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Väestön ikääntyminen tuo haasteita palvelutarpeisiin, tuetaan yrityksiä uusien palveluiden kehittämisessä ja yhdistyksiä toimintansa kehittämisessä. Otetaan digitalisaation tuomista hyödyistä kaikki irti ja kehitetään alueen toimijoiden digiosaamista kaikilla tasoilla. Vastataan ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin kehittämällä kestäviä menetelmiä ja toimintatapoja, panostetaan puhtaaseen paikallisenergiaan ja vahvistetaan alueen ennestään vahvaa energia- ja kiertotalousosaamista myös yksilö ja yhdistystasolla.</p>		<p>Huolehditaan paikallisen ruoantuotannon tulevaisuudesta ja tuetaan kasvu mahdollisuuksia. Ruokaturvan varmistamiseksi on tärkeää säilyttää Pohjanmaalla riittävä määrä elinvoimaisia tiloja. Jotta tämä on mahdollista, on saatava myös nuoria kiinnostumaan maataloudesta. Tuetaan yrityksiä omistajanvaihdoksissa ja innostetaan nuoria yrittäjyyden pariin. Maahanmuuttajien kotoutumiseen ja työllistymiseen tulee panostaa. Tästä on apua myös alueen yritysten työvoimapulaan, joka tällä hetkellä rajoittaa jo joidenkin alojen kasvua. Panostetaan kolmanteen sektoriin ja tuetaan neljännen sektorin toimintaa mahdollisuuksien mukaan. Ne voivat olla ratkaisevassa roolissa syrjäytyneiden ja vähävaraisten aseman parantamisessa. Vesihuoltoon ja vedenlaatuun tulee kiinnittää huomiota. Myös energia- ja ruokaturva tulee huomioida varautumissuunnittelussa. Vesistön ja ympäristön suojelu tulee turvata myös kriisien ja epävarmuuden keskellä. Vähennetään digisyrjäytymistä ja vahvistetaan tietoturva ja kyberturvallisuusosaamista.</p>	

5. MEIDÄN YSTÄVÄLLINEN JA KESTÄVÄ POHJANMAAMME – TERVETULOA TULEVAISUUS!

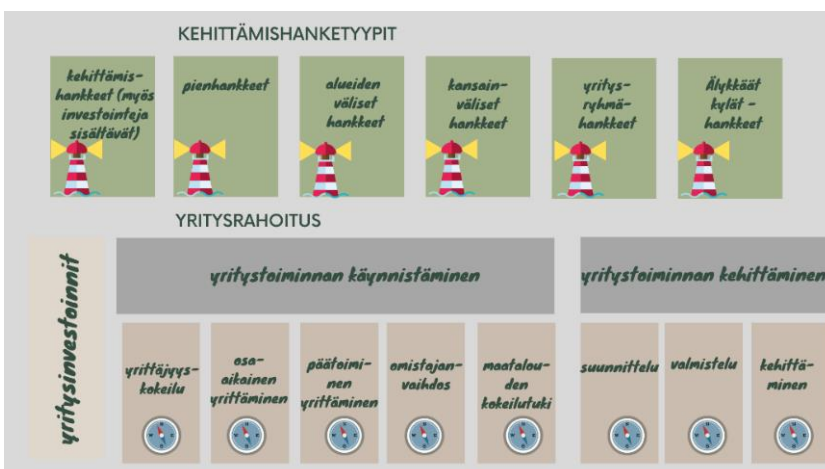
Pohjanmaan maaseutu on perheystävällinen, suvaitsevainen ja ennakkoluuloton. Alueella on rikas kulttuurielämä, vahva yhteisöllisyys ja kansainvälinen ilmapiiri. Pohjanmaan maaseutu tarjoaa puitteet turvalliselle ja kestäväälle elämälle ja rohkealle yrittäjyydelle lähellä kaikkea ja on myös rohkeasti uudistuva ja omanlainen.

Tämän tavoitteen saavuttamiseksi ja Agenda 2030 -tavoitteiden edistämiseksi olemme huomioineet alueemme vahvuudet ja haasteet ja tunnistaneet vahvimmin alueeseemme vaikuttavat mahdollisuudet ja uhat. Näitä olemme tarkastelleet Agenda 2030 tavoitteita, erilaisia trendi- ja megatrendikatsauksia ja heikkoja signaaleja vasten. Näistä on johdettu paikallinen maaseudun kehittämissstrategiamme, jonka painopisteet ovat:

Strategian tavoitteena on auttaa alueen toimijoita edistämään myös Agenda 2030 tavoitteita. Kaikki tavoitteet ovat tärkeitä ja niistä jokainen on huomioitu strategiassa. Seuraavat Agenda 2030 tavoitteet korostuivat erityisesti laaja-alaisessa valmistelussa ja niihin tullaan kiinnittämään erityisesti huomioita:

- Tavoite 3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.
- Tavoite 4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet
- Tavoite 8. Edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja
- Tavoite 9. Rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja innovaatioita
- Tavoite 11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat
- Tavoite 15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen

Kaikkien painopisteiden toteuttamiseen ovat käytössä kuvassa luetellut rahoitusvälineet, eli hanke- ja yritystuet. Tällä ohjelmakaudella uusia tukimuotoja ovat maatalouden kokeilutuki, osa-aikainen yrittäminen sekä yritystoimintaan suunnatut suunnittelu, valmistelu ja kehittäminen.

5.1. Elävä ja uudistuva Pohjanmaa

VISION2030 Hyvinvoiva ja Pohjanmaalla viihtyvä nuorisoväestö uudistaa maakuntaa aktiivisesti ja kasvattaa kansainvälistä verkostoa. Nuoret kartuttavat osaamista ja kokemusta omassa maakunnassa, mutta hakevat niitä myös muilta alueilta ja jopa ulkomailta, mutta vahvat pohjalaiset juuret vetävät heidät takaisin viimeistään, kun on aika rakentaa elämäänsä jotain pysyvämpää. Nuoret ovat tärkeässä roolissa maaseudun elinvoimaisuuden ylläpitämisessä ja kehittämisessä. He uudistavat rohkeasti yhdistys- ja elinkeinotoimintaa innovatiivisilla ja älykkäillä liiketoimintamalleilla. Kestävyys ei ole mikään irrallinen teema, vaan se on keskeinen arvo nuorten elämässä.

Nuorten tulevaisuusnäkyviä varjostavat monet huolet. Ilmastonmuutos, pandemiat ja nyt viimeisimpänä sota Euroopassa. Tulevaisuudessa on paljon epävarmuustekijöitä. Nuorten saaminen mukaan maaseudun ja oman elinympäristön kehittämiseen on tärkeä osa maaseudun tulevaisuustyötä. Nuoret ovat itse omien tarpeidensa ja toiveidensa asiantuntijoita. On löydettävä keinot, joilla saadaan nuorten äänet kuuluviin ja nuoria mukaan päätöksentekoon, yrittäjyyteen ja yhdistystoimintaan.

Monipuoliset harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuudet kuuluvat myös maaseudun nuorille. Uusia toimintamuotoja tulisi kokeilla rohkeasti, jotta löydetään kullekin alueelle parhaiten sopivat tavat varmistaa tasapuoliset harrastusmahdollisuudet. Nuorten saaminen mukaan oman alueensa yhdistystoimintaan voi edistää uusia kokeiluja ja ideoita. Digitalisaatio voi tarjota mahdollisuuksia toteuttaa erilaisia toimintoja myös etänä esimerkiksi nuorisoseurojen tiloissa. Yksinäisyys ja syrjäytyminen ovat lisääntyvä ongelma myös nuorten keskuudessa. Kiusaaminen sekä koulussa, että verkossa varjostavat monen lapsen ja nuoren elämää. Mielenterveyden hoidossa painotuksen olisi hyvä siirtyä vahvemmin ennaltaehkäisevään ja mielenterveyttä vahvistavaan toimintaan.

Täällä jo opiskelevia nuoria sekä täältä opiskeluiden vuoksi muuttaneita nuoria halutaan juurruttaa alueeseen, jotta saadaan muualta muuttaneet nuoret jäämään ja opiskelunsa päättäneet nuoret palaamaan kotiseudulle. Esimerkiksi opiskelujen aikaiset työharjoittelu- ja kesätyöpaikat voivat vahvistaa suhdetta kotiseutuun ja helpottaa palaamista. Etätöiden lisäksi myös etäopiskelu on lisääntynyt, joten alueiden tietoliikenneyhteyksien laatu ja erilaisten etätyöpisteiden saatavuus voivat merkittävästi vaikuttaa siihen, mistä päin nuori opintoihinsa osallistuu. Yrittäjyys on hyvä mahdollisuus myös nuorille kehittää omaa osaamistaan ja ansaita omaa rahaa jo mahdollisesti opintojen ohessa. Osaamisen tunnistaminen ja tuotteistaminen varsinkin nuoren yrittäjän kohdalla tarvitsee monenlaista tukea ja kannustavaa ympäristöä.

Nuorilla on usein kokemus siitä, että heidän äänensä ei tule kuulluksi päätöksenteossa. Tarvitaan erilaisia foorumeja ja vaikuttamismahdollisuuksia, joiden kautta varmistetaan, että nuorten näkemyksen tulee huomioiduksi ja heille syntyy kokemus siitä, että mielipiteillä ja ideoilla on merkitystä. Kansainvälisyyden ja erityisesti kotikansainvälisyyden edistäminen on hyvä aloittaa nuorista, joille maailma on muutenkin avoinna pelien ja sosiaalisen median verkostojen kautta. Nuorten merkitys ilmastonmuutoksen torjunnassa ja ympäristön suojelussa on tunnistettava. Ilmastonmuutos aiheuttaa suurta huolta nuorten keskuudessa, joten on tärkeää ottaa heidät mukaan kehittämään ratkaisuja sen torjuntaan.

TEEMA	TOIMENPITEET
Yhteisöllisyys ja tulevaisuustaidot	<ul style="list-style-type: none">- Panostetaan paluumuuttajien houkuttelemiseen.- Edistetään kieli- ja kulttuurirajat ylittävää kommunikaatiota ja tekemistä kaikissa ikäryhmissä- Kehitetään uusia toimintamalleja sukupolvien väliseen yhteisöllisyyteen, esim. Päivähoito tai koulu saman katon alle vanhusyksiköiden kanssa- Kehitetään nuorille suunniteltuja uudenlaisia, kestäviä asumismuotoja, esimerkiksi yhteisöllinen asuminen kylissä.- Nuoret mukaan maaseudun kehittämiseen jalkauttamalla kehittämistoimia kouluihin ja paikkoihin, joissa nuoret ovat. Ideatyöpajoja nuorille kylissä.- Tuetaan luottamusta tulevaisuuteen ja uteliaisuutta kehittää uusia ratkaisuja ja malleja.- Tuetaan nuorten omaa näkymistä ja tapaa toimia ilman valmiiksi määritettyjä odotuksia ja oletuksia.
Nuorten yrittäjyys	<ul style="list-style-type: none">- Lisätään nuorten tietämystä ja kiinnostusta ruoantuotantoon- Yrittäjyyskasvatuksen vahvistaminen mm. luomalla foorumeja ja toimintamalleja nuorten ja yrittäjien kohtaamiselle- Nuorten yrittäjyyden tukeminen ja yhteistyön kehittäminen toimijoiden kesken
Ympäristötietoisuus	<ul style="list-style-type: none">- Tarjotaan nuorille mahdollisuuksia osallistua kuntien väliseen yhteistyöhön ympäristön ja ilmaston hyväksi. Kiinnitetään nuorten huomio erityisesti saariston ja meren suojeluun.
Kansainvälisyys	<ul style="list-style-type: none">- Edistetään nuorten kansainvälisyyttä ja alueen kiinnostavuutta kansainvälisten nuorten keskuudessa.

5.2. Innovatiivinen ja rohkea yrittäjyys Pohjanmaalla

VISION2030 Pohjanmaan elinkeinorakenne on monipuolinen. Yritykset ovat lähteneet rohkeasti kokeilemaan uusia liiketoimintamalleja ja toimintatapoja, tuottaen uusia innovatiivisia tuotteita ja palveluja. Paikkariippumaton yrittäjyys mahdollistaa globaalit asiakkuudet. Matkailu, luovat alat ja lähiruoan tuottajat luovat uusia yhteistyömalleja. Elinkeino toiminta on vahvasti verkottunutta ja kehittyy kansainvälisesti. Uusia yrityksiä perustetaan ja vanhat vaihtavat omistajia.

Pohjanmaa on yrittäjien maakunta. Alueella on monipuolisia mahdollisuuksia yrityksille. Viime vuosina palvelut ovat keskittyneet koko ajan enemmän isompiin keskuksiin muodostaen palvelukatveen pieniin pitäjiin ja kyliin. Digitalisaation ja tekoälyn avulla on mahdollista kehittää ja monipuolistaa palvelurakennetta myös maaseutualueilla. Digitaaliset ratkaisut voivat luoda kokonaan uusia liiketoimintamahdollisuuksia tai parantaa olemassa olevien kannattavuutta. Etätyön lisääntymisen myötä on tullut tavallisemmaksi tarjota palveluita etänä, joten potentiaalisten asiakkaiden määrä on lisääntynyt merkittävästi. Digitalisaatiosta hyötyvät myös sellaiset yritykset, jotka eivät hyödynnä sitä suoraan asiakastyössä. Digitalisaation myötä automatisaation avulla voidaan tehostaa prosesseja ja toimintamalleja. Teknologian ja digitalisaation voimakkaan kasvun ja kehityksen hidasteena on se, että digiosaaminen ei ole kaikilla riittävällä tasolla. Epävarmassa maailmantilanteessa on hyvä miettiä myös sitä, mitkä toiminnot voidaan ylläpitää silloinkin, jos verkko kaatuu tai vielä pahempi, jos sähköä ei ole. Etäisyydet ovat Pohjanmaan alueella pitkät, joten on tärkeää, että liikenne- ja logistiikkajärjestelmästä pidetään huolta kilpailukyyn säilyttämiseksi.

Maaseudulla suurten tilojen rinnalla toimii paljon eri alojen mikroyrityksiä, joita tulee kannustaa yhteistyöhön ja muodostamaan oman alan tai erilaisten arvoketjujen mikroklustereita. Uusien yritysten perustaminen ja olemassa olevien yritysten jatkajien löytyminen on turvattava. Pohjanmaalla on vahvaa energia- ja teollisuusosaamista, mutta alueen elinvoimaisuuden varmistamiseksi on kehitettävä myös näiden vahvojen toimialojen ulkopuolisia toimialoja. Hyvinvointiyrittäjyys, luovat alat ja elintarvikealan uudet mahdollisuudet esimerkiksi lähi- ja luomuruoan kautta. Erityisesti naisten kiinnostusta yrittäjyyteen tulee vahvistaa. Alueella panostetaan paljon innovaatiotoimintaan, mutta valitettavasti se on usein vain suurten yritysten toimintaa. Myös pieniä yrityksiä tulisi kannustaa kehittämään toimintaansa ja luomaan uusia palvelu- ja tuoteinnovaatioita.

Vahvojen toimialojen varjopuoli on siinä, että teollisuustyöpaikkojen ja pienten yritysten riippuvuus näistä on suuri ja tämä voi heikentää alueen muutosjoustavuutta. Aluetalous on altis isoille muutoksille, jos muutamassa isossa yrityksessä tehdään merkittäviä päätöksiä. Ammattitaitoisen ja osaavan työvoiman puute alkaa olla jo esteenä alueen yritysten kasvulle. Pohjanmaan monikielisyys ja -kulttuurisuus luovat hedelmällistä pohjaa kansainvälisestikin kiinnostavalle alueelle. Alueella jo asuvien maahanmuuttajien työllistyminen on tärkeä tavoite, mutta alueella halutaan aktiivisesti kehittää myös työperäistä maahan- ja maallemuuttoa. Tässä Leader-toiminnalla on merkittävä rooli yhteisöllisyyden tukemisessa ja alueen vetovoimaisuuden kehittämisessä. Pohjanmaalla toimii yliopistoja ja ammattikorkeakouluja. On tärkeää kehittää aluetta niin, että myös osa täällä opiskelevista olisi valmis asettumaan alueelle opintojen jälkeen. Maailma muuttuu nopeasti, osaamista tulee kehittää jatkuvasti, sekä yksilö-, että organisaatiotasolla. Perinteisiä sukupuolijakaumia eri toimialoilla tulee aktiivisesti haastaa.

Työn merkitys muuttuu ja esimerkiksi lapsi- ja perhemyönteisyys ja ikäpositiivisuus luovat työnantajille erottautumismahdollisuuksia. Työelämän inhimillinen vallankumous haastaa erityisesti perinteiset toimialat tarkastelemaan toimintatapoja. Monimuotoisuus ja kansainvälisyys lisääntyvät työelämässä. Muuttuva työnteke, lisääntynyt etätyö ja monipaikkaisuus voivat tuoda alueelle lisää asukkaita ja matkailijoita. Osa-aikainen yrittäjyys lisääntynee tulevaisuudessa, hybridiyrittäjät yhdistävät yrittäjyyttä työhön, opiskeluun tai perhevapaisiin.

Ilmastonmuutos haastaa yritykset miettimään toimintatapojaan uusiksi. Ekologisuus ja vastuullisuus korostuvat kaikessa toiminnassa. Pohjanmaalla on vahvaa energiateknologiaosaamista, joka osaltaan vauhdittaa siirtymää puhtaaseen energiaan. Kestävyys- ja kiertotalousosaaminen on alueella vahvaa ja se luo myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Myös matkailussa ekologisuus ja vastuullisuus korostuvat tulevaisuuden kilpailuetuna. Matkailussa Pohjanmaan maaseudulla on mahdollisuuksia myös hyvinvointi- ja ruokamatkailun parissa.

TEEMA	TOIMENPITEET
Kilpailukyky ja uudistuminen	<ul style="list-style-type: none"> - Tuetaan aloittavia yrittäjiä ja yrityksiä, jotka haluavat uudistaa olemassa olevaa yritystoimintaa. - Tuetaan omistajanvaihdoksia yhteistyössä elinkeino-yhtiöiden ja yritysneuvojien kanssa. - Kokeillaan ja kehitetään maatalouden uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Tuetaan lähiruokaan ja lyhyisiin ruokaketjuihin liittyviä ketteriä kokeiluja ja innovaatioita. - Varmistetaan alueen digikyvykkyyden ja teknologiaosaamisen kasvun mahdollistava taso. - Edistetään innovaatiokulttuuria maaseudulla ja tuodaan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta myös mikroyritysten arkeen. - Kehitetään jatkuvan oppimisen toimintamalleja ja luodaan yrityksille mahdollisuuksia kehittää henkilöstön osaamista. - Kehitetään Pohjanmaan maaseutumatkailutoimijoiden osaamista ja infraa. Kehitetään ja hyödynnetään alueen monipuolisia matkailumahdollisuuksia.
Yhteisöllisyys ja tasa-arvo	<ul style="list-style-type: none"> - Tuetaan tasa-arvon kehittämistä työelämässä, kannustetaan tyttäjä teknologia-alalle ja rohkaistaan naisia yrittäjyyteen. - Autetaan yrityksiä ratkaisemaan osaavan työvoiman puute luomalla viihtyisiä ja houkuttelevia asuin- ja työskentely-ympäristöjä. - Kehitetään maaseudun innovaatiokeskittymiä, jotka hyödyntävät olemassa olevaa infraa ja luovat uutta keräämällä yhteen toimijoita. Innovaatiokeskittymät voivat myös edesauttaa mikroyritysten klustereita.
Kiertotalous- ja ympäristöosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Vahvistetaan alueen yritysten kiertotalous- ja ympäristöosaamista ja niiden tuomien uusien liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntäminen.

5.3. Pohjanmaan älykäs maaseutu

VISIÖ2030 Pohjanmaan älykkäiden kylien verkosto kattaa suurimman osan maakunnan maaseutualueista. Kylien vahva ja kestävä sosiaalinen pääoma luo vahvoja verkostoja ja sosiaalisia innovaatioita. Älykäs maaseutu panostaa tulevaisuustaitoihin ja seuraa aktiivisesti toimintaympäristön muutoksia. Ennakointi ja varautuminen mahdollisiin kriisitilanteisiin kuuluu jokaisen toimijan perustaitoihin ja luo vahvan pohjan resilienssille. Älykäs maaseutu on kehittänyt monia yhteisöperustaisia ratkaisuja hillitsemään ilmastonmuutosta, parantamaan omavaraisuutta ja huoltoturvaa ja vahvistamaan sosiaalista kestävyttä. Maahanmuuttajien ja maallemuuttajien osaaminen otetaan yhteisöissä vastaan innostuneesti.

Maaseutualueet kaikkialla kohtaavat samankaltaisia haasteita; väestö ikääntyy, palvelut ja työpaikat siirtyvät suurempiin keskuksiin, harrastusmahdollisuudet vähenevät. Koronapandemian myötä kiinnostus maalla asumista kohtaan on kasvanut, mutta varsinaista maallemuuton aaltoa ei ole vielä nähty. Sota Ukrainassa sen sijaan tulee varmasti heijastumaan myös Pohjanmaan maaseutualueille. On myös täysin mahdollista, että tulevan ohjelmakauden aikana ilmastonmuutoksen nopea edistyminen tulee aiheuttamaan maahanmuuttajien määrän lisääntymistä. Pohjanmaan rannikkoalueilla on hyvät valmiudet tarjota turvallisia asuin ympäristöjä ja auttaa kotoutumisessa. Yhdistysten ja muiden yhteisöjen rooli tulee korostumaan sosiaalisen kestävyuden kehittämisessä alueella. Yhteistyötä yhdistysten, yritysten ja julkisorganisaatioiden välillä tulee kehittää. Parhaimmillaan yhteistyö mahdollistaa sosiaaliset innovaatiot, jotka voivat ratkaista monia ongelmia. Paikallisyhteisöjen vahvistaminen luo uudenlaisia lähi-ilmiöitä.

Uusien pandemioiden ja sodan uhka tulevat heijastumaan tulevalla ohjelmakaudella toteutettaviin toimenpiteisiin. Maatilojen ahdinko aiheuttaa epävarmuutta mm. ruokaturvaan ja omavaraisuuteen. Myös energiaomavaraisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Alusta- ja jakamistalous voivat tarjota viisaita ratkaisuja sekä kylä- että aluetason varautumiseen ja vaihtoehtoisten ruokajärjestelmien kehittämiseen. Lähiruoka, lyhyet ruokaketjut ja erilaiset ruokaan liittyvät palveluinnovaatiot (esim. Food-as-Service) vahvistavat alueen ruoantuotantoa.

Hyvinvointialueet ovat siirtäneet kunnilta tiettyjä tehtäviä. Tähän uuteen hallintomalliin liittyy paljon epävarmuustekijöitä, jotka vaikuttavat myös asumiseen maaseuduilla. Erityisesti terveystalouden turvaaminen jokaisen kunnan alueella huolettaa

varmasti monia asukkaita. Muuttunut tehtävänjako hajauttaa valtaa ja päätöksentekoa, mutta toivottavasti se myös vapauttaa kuntien resursseja oman toiminnan kehittämiseen.

Erilaiset kriisit ovat jakaneet ihmisiä ja vastakkainasettelu on korostunut. Maaseutu – kaupunki vastakkainasettelu on hieman vähentynyt pandemian myötä, mutta vielä on matkaa avoimeen vuoropuheluun ja yhteiskehittämiseen. Populismien lisääntyminen haastaa ihmisten medialukutaidon ja lähdekriittisyyden. Valeutisia on liikkeellä paljon. Digitalisaatio on mahdollistanut uusia tapoja kokoontua yhteen saman mielisten kanssa, mikä on toisaalta luonut paljon uusia vahvoja verkostoja, mutta samalla lisännyt kuplautumista. Digitalisaatioon liittyy myös haasteita, jotka lisäävät eriarvoistumista. Kaikilla ei ole samoja mahdollisuuksia tai osaamista olla osana digiyhteiskuntaa ja digisyrjäytyminen kasvaa. Digitalisaatio lisää myös tietoturvariskejä.

Paikkariippumattomuus ja monipaikkaisuus haastavat kunnat ja kylät miettimään palveluja uudelleen, kun ihmiset ovat tehneet töitä mökeiltään tai sukulaisten luota maaseudulla. Erityisen tärkeää olisi löytää uudenlaisia ratkaisuja asumiseen. Kaikki eivät halua ostaa taloa maalta, jolloin vuokra-asuminen voisi olla hyvä vaihtoehto. Tarjonta vuokra-asunnoissa rajoittuu vielä liian paljon kuntien rivi- ja kerrostaloasuntoihin, mitkä eivät välttämättä tarjoa sellaista maaseutuelämystä jota haetaan. Myös yhteisöllinen asuminen ja erilaiset ekokylät uudistavat asumisen vaihtoehtoja.

Yhteiskunnallinen yrittäjyys lisääntyy ja se voi tarjota osaltaan ratkaisuja ongelmaan maaseudun katoavien palveluiden suhteen. Lainsäädännön ja tukitoimien osalta yleishyödyllisen toimija yritystoiminta voi kuitenkin olla hankala ja hallinnollinen puoli voi olla liian raskas yhdistyspohjaisesti. Osuuskuntayrittäjyys voi tarjota hyviä mahdollisuuksia maaseudun palveluiden kehittämiseen. Maaseudulla toimivilla yhdistyksillä, kuten nuorisoseurat ja kyläyhdistykset, on kiinteistöjä, jotka ovat hyvin vähäisellä käytöllä, jos ollenkaan. Näiden monipuolisempaan käyttöön tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja. Lisäämällä muotoiluajattelua ja yhteiskehittämistä voidaan suunnitella tulevaisuuskestäviä ratkaisuja Pohjanmaan maaseudulle.

Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja lajikato haastavat miettimään uudenlaisia ratkaisuja energiaan, tuotantoon ja kuluttamiseen. Maaseudulla asenteet luonnonsuojelua kohtaan voivat olla osin melko haastaviakin, joten tarvitaan paljon viestintää ja koulutusta, jotta saadaan kaikki toimijat seisomaan tarvittavien toimenpiteiden takana. Kiertotalousosaaminen on alueella vahvaa, sitä tulee vahvistaa myös kylä- ja yksilötasolla.

TEEMA	TOIMENPITEET
Omavaraisuus ja varautuminen	<ul style="list-style-type: none"> - Vahvistetaan alueen omavaraisuutta ja siihen liittyvää osaamista. Kehitetään varautumista ja kriisivalmiuksia kehittämällä uudenlaisia yhteistyömalleja ja laatimalla kylien turvallisuussuunnitelmia. - Varmistetaan ruokaturva kehittämällä olemassa olevaa ruoantuotantoa ja kehittämällä uusia toimintamalleja, esim. kumppanuusmaatalous ja yhteiskunnalliset yritykset maataloustoimijoina - Kasvatetaan Pohjanmaan maaseutualueiden energiaomavaraisuutta ja puhtaan energian osuutta. Kehitetään energiaratkaisujen ympärille uudenlaista yhteisölähtöistä liiketoimintaa.
Verkostoitumisen ja yhteistyö	<ul style="list-style-type: none"> - Parannetaan kehittämisen maaperän mahdollisuuksia synnyttää uusia sosiaalisia innovaatioita tuomalla yhteen eri sektorien toimijoita ja luomalla uusia yhteistyön malleja. - Tuetaan yhteiskunnallista yrittäjyyttä ja erilaisten alustojen hyödyntämistä yritysten ja yhdistysten palvelujen ja yhteistyön kehittämisessä. - Kehitetään asumisen uusia muotoja ja erilaisia asumisen kestävyysparantamisen ratkaisuja, esim. yhteisöllinen asuminen, minalot, autiotalojen ja muiden vanhojen kiinteistöjen asuinkäyttöön ottaminen. - Vahvistetaan yhteistyötä alueen yhdistysten ja yritysten kesken. Yhdistysten talot tms. Maaseudun tyhjien kiinteistöjen uusiokäyttö esim. Yhteisöllisinä työtiloina tai vaikka majoituskäytössä. - Tuetaan yhteistyössä ja kumppanuusverkostojen kehittämisessä. Toimitaan aktiivisesti verkostoissa ja kannustetaan toimijoita paikalliseen, alueiden väliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.
Ennakointi- ja tulevaisuustaidot	<ul style="list-style-type: none"> - Vahvistetaan luonnon hyvinvointivaikutusten hyödyntämistä mm. Green ja Blue Care palveluiden avulla. - Luodaan uusia keinoja helpottaa maahan- ja maallemuuttajien kotituumista ja integroitumista alueelle ja sosiaalisiiin yhteisöihin. Etsitään keinoja hyödyntää uusien asukkaiden osaamista nykyistä paremmin. - Vahvistetaan maaseutualueiden asukkaiden, yhdistysten, yritysten ja julkisen sektorin digikyvykkyyttä ja valmiutta hyödyntää erilaisia teknologisia ratkaisuja alueen kehittämisessä. - Rakennetaan viisasta ja tulevaisuustaitoista maaseutua tukemalla älykäs kylä-strategioiden suunnittelua ja toteuttamista. Parannetaan alueen toimijoiden ennakointi- ja tulevaisuustaitoja. - Vahvistetaan osallisuuden ja toimijuuden kokemusta. - Kehitetään aktiivisesti ilmasto- ja resurssiviisaita ratkaisuja ja toimenpiteitä, joilla parannetaan luonnon monimuotoisuutta.

5.4. Yhteisöllinen ja vieraanvarainen Pohjanmaa

VISION 2030 Pohjanmaan yhteisöllisyys ja vastaanottavuus tukevat sosiokulttuurista monimuotoisuutta ja inklusiivisuutta. Maakunnan vahva ja kestävä sosiaalinen pääoma luo vahvoja verkostoja ja sosiaalisia innovaatioita. Kylät ja yhdistykset ovat vahvassa roolissa kehittämässä alueen asukkaiden hyvinvointia ja elämänlaatua. Viihtyisät ja elinvoimaiset asuinympäristöt Pohjanmaan maaseutualueilla ovat auttaneet alueen yrityksiä houkuttelemaan osaajia muualta päin Suomea, mutta myös kansainvälisyys on kylissä lisääntynyt.

Väestön ikääntyminen ja nuorten muuttaminen pois maaseutualueilta haastavat monia maaseudun yhdistyksiä miettimään omaa toimintaansa uudelleen. Neljäs sektori on ottanut suurempaa roolia vapaaehtoistyössä ja ihmisten sitoutuminen yhdistyspohjaiseen toimintaan on murroksessa. Uudenlaisia yhteistyön ja yhdistystoiminnan malleja tarvitaan vastaamaan muuttuneeseen kysyntään. Teknologia ja digitalisaatio muuttavat myös kylien ja yhdistysten toimintaa. Ne voivat tarjota mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseen, mutta osaamistaso digitalisaation suhteen on vaihteleva. Ihmisten kiinnostus jakamistaloutta ja erilaisia alustoja kohtaan on kasvanut. Jakamistalous tuo myös yhdistystoimintaan uusia mahdollisuuksia, jos kaikkea toimintaan tarvitsevaa materiaalia ei välttämättä olisi pakko omistaa itse, vaan sitä voisi lainata tai vuokrata toisilta. Alustatalous voisi toimia myös tukena, kun kylät kartoittavat omavaraisuuttaan ja huoltovarmuutta.

Monet yhdistykset voivat kohdata myös taloudellisia haasteita jäsenmäärän laskiessa ja valtiolta saatavien tukien pienentyessä. Tämä pakottaa miettimään uusia ansaintamalleja, jotta mahdollisten tilojen ja muun toiminnan kulut saadaan katettua. Yksi malli ei sovi kaikille, vaan jokaisen on mietittävä itselle parasta toimintamallia omat resurssit ja toimintaympäristö huomioiden. Kyläsuunnitelmat tulevat jatkossa sisältämään yhä enemmän pohdintaa myös siitä, miten kylän ja kylillä toimivien yhdistysten talous hoidetaan tulevaisuudessa. Yhdistyksissä on paljon piilevää osaamista, joka pitäisi myös osata tunnistaa ja ottaa hyötyyn.

Ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden suojelu liittyy tulevaisuudessa hyvin voimakkaasti maaseudun asukkaiden elämään. Suurin osa Suomen luontoa sijaitsee maaseudulla, kuten myös maatalous pääosin. Maatalous kuormittaa ympäristöä voimakkaasti, mutta samalla se luo perustan maan omavaraisuudelle ja kriisivalmiudelle. Pohjanmaalla yritysten kiertotalousosaaminen on vahvistunut koko ajan, mutta tulevaisuudessa alueiden tulee kehittää sitä kokonaisvaltaisesti. Ihmisten kiinnostus tee-se-itse toimintaa ja perinteisiä työtapoja kohtaan luo yhdistyksille mahdollisuuksia tarjota tiloja ja osaamista. Puhdas luonto on merkittävä hyvinvoinnin lähde alueen asukkaille, mutta se tarjoaa myös paljon mahdollisuuksia luontomatkailun kehittämiseen. Koronapandemia on lisännyt merkittävästi kiinnostusta luontokohteita ja erilaisia reittejä kohtaan. Jotta syntynyt kiinnostus saadaan säilymään myös jatkossa, tulee näitä kohteita kehittää määrätietoisesti. Opasteiden, levähdys- ja pysäköintipaikkojen on oltava kunnossa ja tietoa kohteista helposti saatavilla.

TEEMA	TOIMENPITEET
Uudistuminen	<ul style="list-style-type: none">· Vahvistetaan kylien ja yhdistysten roolia lähiruokaketjuissa ja ruokaturvassa.· Parannetaan paikallisen ruoan arvostusta ja merkitystä yhdistysten varainhankinnassa ja toiminnan kehittämisessä.· Tuetaan yhteisöllisyyden ja osallisuuden kehittämistä erityisesti kotoutumisen ja toimijuuden näkökulmista.· Vahvistetaan kylien ja yhdistysten taloudellista kestävyyttä ja jatkuvuutta.· Autetaan yhdistyksiä tunnistamaan omat erityisosaamiset ja vahvuudet, joiden varaan on mahdollista rakentaa muutostaloutta toimintaa. Kehitetään olemassa olevaa yhdistystoimintaa ja luodaan yhdistystoiminnalle myös uusia muotoja, 4. sektorin kehittyminen tulee huomioida.· Kiertotalousosaamisen kehittäminen
Digiosaaminen	<ul style="list-style-type: none">· Parannetaan yhdistysten digiosaamista ja ehkäistään sen avulla digisyrjäytymistä.
Kulttuuri-perinnön vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none">· Parannetaan luonto- ja virkistysalueiden viihtyvyyttä ja saavutettavuutta. Panostetaan erityisesti esteettömyyden ja luontoarvojen huomioimiseen. Kehitetään metsästyksen ja kalastuksen tuomia mahdollisuuksia kylille. Tuetaan toimenpiteitä, joilla kylät ja yhdistykset parantavat lähiluonnon tilaa.· Edistetään erilaisten kylille tärkeiden yhteenliittymien sekä osuuskuntien, kuten osakaskuntien, tiekuntien, ojitussyhteisöjen sekä esim. vesiosuuskuntien jatkuvuutta lisäämällä nuorten asukkaiden tietämystä näiden toiminnasta.· Edistetään kulttuuri- ja perinnemaisemien, muinaisjäännösten hyödyntämistä matkailussa ja alueen paikallisidentiteetin vahvistamisessa.

6. RAHOITUSSUUNNITELMA JA MITTARIT

Koko paikallisen kehittämissuunnitelman rahoitus

RAHOITUSLÄHDE	
Maaseuturahasto	7 000 000
Toimintaraha	1 300 000
Yksityinen Leader	4 469 231
Kaupunki-Leader	1 050 000
Kala-Leader	1 125 000
Yksityinen Kala-Leader	281 250
Kala innovaatio-ohjelma (EMKVR)	4 500 000
Kylien kehittäminen	250 000
Muut hankkeet	300 000
YHTEENSÄ	20 275 481

		EU	Valtio	Kunnat	Julkinen tuki yht.	PPA yht.	Yksityis-rahoitus	Rahoitus yht.
Painopiste 1 : Elävä ja uudistuva Pohjanmaa	Yritystuet	120 400	103 600	56 000	280 000		178769	458769
	Kehittämishankkeet	481 600	414 400	224 000	1 120 000	1,4 milj.	715077	1835077
Painopiste 2 : Innostunut ja rohkea yrittäjyys	Yritystuet	722 400	621 600	336 000	1 680 000		1072615	2752615
	Kehittämishankkeet	180 600	155 400	84 000	420 000	2,1 milj.	268154	688154
Painopiste 3: Älykäs maaseutu	Yritystuet	361 200	310 800	168 000	840 000		536308	1376308
	Kehittämishankkeet	541 800	466 200	252 000	1 260 000	2,1 milj.	804461	2064461
Painopiste 4: Yhteisöllinen ja vieraanvarainen Pohjanmaa	Yritystuet	60 200	51 800	28 000	140 000		89385	229385
	Kehittämishankkeet	541 800	466 200	252 000	1 260 000	1,4 milj.	804461	2064461
	Toimet yhteensä	3,01 milj.	2,59 milj.	1,4 milj.	7 milj.	7 milj.		
	Toimintaraha	559 000	481 000	260 000	1,3 milj.	1,3 milj.	0	1300000
	Kaikki yhteensä	3 569 000	3 071 000	1 660 000	8 300 000	8,3 milj.	4 469 230	12 769 230

Kaikille painopisteille yhteiset mittarit yhteensä

	Tavoite
Aloittavat yritykset (kpl)	11
Tuettavat yritykset (kpl)	50
Uudet työpaikat	18
Alueiden väliset yhteistyöhankkeet	10
Kansainväliset yhteistyöhankkeet	11
Terveyttä ja hyvinvointia edistävät hankkeet	42
Hyvää koulutusta edistävät hankkeet	35
Kestäviä kaupunkeja ja yhteisöjä tukevat hankkeet	35
Maanpäällinen ja vedenalainen elämä	35

Toimintaraha

	Tavoite
Hankkeita yhteensä	210
joista pienhankkeita	70
joista yritystukia	56
Joista kehittämishankkeita	84
Uudet verkostot ja yhteistyömallit	8
Uudet jäsenet	18
Uusia hankehakijoita	40%
Yhdistyksen tilaisuuksiin osallistuneet	1540
Henkilöstön osaamista kehittävät toimet	5
Henkilöstön hyvinvointia kehittävät toimet	5

ELÄVÄ JA UUDISTUVA POHJANMAA**TAVOITE**

RAHOITUS		TAVOITE
20 %	Aloittavat yritykset (kpl)	3
	Tuettavat yritykset (kpl)	14
	Nuorten luonto- ja ympäristöosaamista edistävät hankkeet	7
	Alueiden väliset yhteistyöhankkeet	2
	Kansainväliset yhteistyöhankkeet	3
	Yrittäjyyskasvatusta edistävät hankkeet	7

INNOVATIIVINEN JA ROHKEA YRITTÄJYYS POHJANMAALLA**TAVOITE**

RAHOITUS		TAVOITE
30 %	Aloittavat yritykset (kpl)	4
	Tuettavat yritykset (kpl)	30
	Maatalouden kokeilutuet	7
	Yritysyhmähankkeiden määrä	4
	Alueiden väliset yhteistyöhankkeet	2
	Kansainväliset yhteistyöhankkeet	2
	Ympäristön tilaa parantavat toimet	5
	Yritysten ilmastotietoisuutta edistävät hankkeet	2
	Oppimista ja uudistumista tukevat hankkeet	14

POHJANMAAN ÄLYKÄS MAASEUTU**TAVOITE**

RAHOITUS		TAVOITE
30 %	Älykkäät kylät – strategioiden määrä	4
	Aloittavat yritykset (kpl)	2
	Tuettavat yritykset (kpl)	3
	Alueiden väliset yhteistyöhankkeet	3
	Kansainväliset yhteistyöhankkeet	2
	Ympäristön tilaa parantavat toimet	4
	Ilmastotietoisuutta edistävät hankkeet	4
	Kestävän kehityksen osaamista edistävät hankkeet	14
	Kaupunki – maaseutu yhteistyötä edistävät hankkeet	4
	Yhteisöllisten työ- ja harrastetilojen kehittäminen	17

YHTEISÖLLINEN JA VIERAANVARAINEN POHJANMAA**TAVOITE**

RAHOITUS		TAVOITE
20 %	Ympäristön tilaa parantavat toimet	5
	Ilmastotietoisuutta edistävät hankkeet	2
	Vesistöjen suojelua edistävät hankkeet	7
	Alueiden väliset yhteistyöhankkeet	3
	Kansainväliset yhteistyöhankkeet	4
	Aloittavat yritykset (kpl)	2
	Tuettavat yritykset (kpl)	3
	Liikuntapaikkojen ja harrastusreittien kehittäminen	14
	Ulkoilu- ja retkeilykohteiden kehittäminen	14
	Terveellisiä elintapoja ja hyvinvointia edistävät hankkeet	14
	Kulttuuri- ja luontoperintöä suojelevat hankkeet	7
	Kylien ja asuin yhteisöjen osallisuutta edistävät hankkeet	7

7. STRATEGIAN TOIMEENPANO

VISION2030 Aktion Österbotten on merkittävä aluekehittäjä Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaalla Kokkolan maaseutualueilla ja kehittämisen yhteistyökumppani myös Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan kaupunkialueilla. Toiminta on kansainvälistä ja vahvasti verkostoitunutta. Aktion Österbotten on hyvä työnantaja, joka huolehtii työntekijöiden hyvinvoinnista ja kehittymismahdollisuuksista. Tulevaisuus- ja strategiatyö ovat luonteva osa päivittäistä toimintaa. Aktion Österbotten on aktiivinen toimija verkostoissa, joissa se on mukana ja uusiin verkostoihin suhtaudutaan positiivisen avoimesti. Vaikka rahoittajan rooli on vahva, siihen ei olla jumituttu vaan sen ohella toimitaan aktiivisena alueen kehittäjänä ja uudenlaisten yhteistöiden mahdollistajana.

7.1 Strategian toimeenpanon hallinto

Aktion Österbotten r.f. vastaa LEADER-strategian operatiivisesta toteuttamisesta hallituksen johdolla. Aktion Österbotten on suunnitellut ylläpitävänsä valmiudet strategian hallinnointiin vuoteen 2030 saakka. Toimintasuunnitelmassa esitellään mm. strategian toteuttamisen organisointi sekä tiedotus- ja koulutustoimenpiteet. Koronapandemian myötä etätyöskentelyn osuus on lisääntynyt merkittävästi ja tästä johtuen toiminta keskitetään jatkossa yhteen toimipisteeseen. Vaikka pohjois- ja eteläosien toimipisteistä on luovuttu, jatketaan aktiivista verkostojen ylläpitämistä ja yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa. Hallinnon keskeisiä ydintoimintoja ovat päätöksenteon organisointi ja hankehakemusten käsittely. Toiminnassaan yhdistys noudattaa strategian toteuttamista koskevaa voimassa olevaa lainsäädäntöä ja asetuksia. Aktion Österbotten noudattaa hyvän hallinnon perusteita kaikessa toiminnassaan, mm. käyttämällä selkeitä ja etukäteen määritettyjä valintakriteereitä. Organisaatio ylläpitää myös omaa prosessikuvauksen ja toiminnan laadunvarmistuksen käsikirjaa.

Henkilöstön ja hallituksen osaamisen kehittäminen ja hyvinvoinnin edistäminen ovat tärkeitä Aktion Österbottenin työnantajatehtäviä. Yhdistyksen on hyvä näyttäytyä houkuttelevana työnantajana ja kiinnostavana yhteistyökumppanina. Tulevaisuus- ja strategiatyö sekä viestintä luontevaksi osaksi kaikkien toimenkuvaa, hyvällä viestinnän ja toiminnan suunnittelulla rakennetaan strategiaa tukevaa viestintää ja mielikuvaa yhdistyksestä osaavana rahoittajana ja aktiivisena aluekehittäjänä.

Oamalla hanketoiminnalla, viestinnällä ja koulutuksilla tuetaan erityisesti seuraavia painopistealueiden alaisia tavoitteita:

- **Elävä ja uudistuva Pohjanmaa**
 - Tuetaan nuorten yrittäjyyttä tarjoamalla tietoa ja verkostoja. Järjestetään nuorille suunnattuja tilaisuuksia, joiden kautta nämä saavat äänensä kuuluville ja mahdollisuuden tutustua muihin nuoriin. Kehitetään erilaisia kansainvälisen toiminnan malleja omassa toiminnassa ja verkostoissa. Otetaan nuoret mukaan ilmastonmuutoksen torjuntaan ja erityisesti merialueiden suojeluun.
- **Innovatiivinen ja rohkea yrittäjyys Pohjanmaalla**
 - Kannustetaan mikroyrityksiä kehittämään yhteistyötä ja luodaan kohtaamispaikkoja eri alojen toimijoille. Jaetaan tietoa yritysten perustamiseen ja omistajanvaihdoksiin liittyen. Tehdään tiivistä yhteistyötä alueen kehittämissyhtiöiden ja yrittäjäjärjestöjen kanssa. Tuetaan yrityksiä työvoimapulan kanssa, kehittämällä alueen vetovoimaisuutta ja viihtyvyyttä.
- **Pohjanmaan älykäs maaseutu**
 - Viisasta maaseutua rakennetaan yhdessä. Aktion Österbottenin rooli on tuoda yhteen erilaiset tahot yhteiskehittämisen äärelle ja mahdollistaa eritasoisia innovaatioita. Ruokaturvaan, varautumiseen ja energiaomavaraisuuteen panostetaan erityisesti viestinnän keinoin. Kannustetaan alueen toimijoita kokeilukulttuuriin ja ketteriin kokeiluihin.
- **Yhteisöllinen ja vieraanvarainen Pohjanmaa**
 - Teknologia ja digitalisaatio muuttavat paljon myös kylien ja yhdistysten toimintaa. Varmistetaan omalta osaltamme, että toimijoilla on mahdollisuus kehittää näihin liittyviä taitojaan ja ehkäistään digisyrjäytymistä. Yhdistysten talouden järjestäminen vaatii tulevaisuudessa uudenlaisia toimintamalleja, tuodaan aktiivisesti esiin erilaisia vaihtoehtoja. Ympäristön suojelussa yhteisöjen merkitys tulee korostumaan vielä nykyistä vahvemmin, luodaan verkostoja ja kohtaamispaikkoja toimijoille, jotka haluavat toimia luonnon parhaaksi.

Aktion Österbotten kehittää omaa toimintaansa tulevalle ohjelmakaudella:

- Kehitetään hallituksen ja henkilöstön tulevaisuustaitoja ja systeemiajattelua
- Vahvistetaan henkilöstön viestintätaitoja ja arkiluovuutta.
- Otetaan ketterät kokeilut ja kokeilukulttuurin voimistaminen osaksi toimintatapoja
- Aktivoidaan jäsenhankintaa ja järjestetään yhdistyksen jäsenille yhteistä toimintaa

Toiminnan riskikartta			
Strategiset riskit	Operatiiviset riskit	Taloudelliset riskit	Vahinkoriskit
Toimintaympäristö Sodan leviäminen Eurooppaan Politiittiset päätökset Kuntatalous	Toiminta Operatiivinen johtaminen Prosessit, tietoturva	Rahoitus Toimintarahen riittävyys Omien hankkeiden rahoitus	Toimitilat, koneet ja kalusto Tulipalo, vesivahinko tms.
Hallinto ja johtaminen Organisaatorakenne Johtamis- ja organisaatiokulttuuri Arvot ja eettiset periaatteet Viestinnän resurssien riittävyys	Henkilöstö Henkilöstön osaaminen Henkilöstön rekrytointi Työhyvinvointi ja työturvallisuus	Talous Kustannusten yllättävä nousu	Henkilöstö Tapaturmat toimistolla tai hankekohteissa
Painopisteet Strategiset painopistevalinnat Sidosryhmäyhteistyö	Juridinen vastuu Toiminnasta aiheutuva vahingonkorvausvastuu Sopimukset, hankinnat		

7.2. Alueen toimijoiden aktivointi, yhteistyö ja verkostoituminen

Leader-toiminnalle on luontaista verkostojen rakentaminen ja erilaisten verkostojen toimintaan aktiivisesti osallistuminen. Tämä on tärkeää myös strategian toteuttamisen mahdollistamiseksi. Maaseutua kehitetään parhaiten laaja-alaisella yhteistyöllä ja erilaisia verkostoja hyödyntäen. Aktion Österbotten pyrkii tukemaan uusien yhteistyömallien kehittämistä ja kohtauttamaan samoista kehittämisteemoista kiinnostuneita toimijoita erilaisten tapahtumien ja koulutusten kautta.

Niin verkostoitumisen mahdollistajana ja niiden ylläpidossa kuin kaiken toiminnan ytimessä on organisaation viestintä. Tavoitteena on saada viestintä jatkumaan Leader-ryhmässä ammattimaisesti myös tulevilla ohjelmakaudella. Sen pohjaksi luodaan viestintäsuunnitelma, joka johdetaan yhdistyksen strategiasta – tavoitteista, arvoista, visiosta, missiosta. Viestintä on strategista, ei sattumanvaraisia tai fiilisenmukaisia viestintätoimintoja, vaan tarkoituksenmukaista. Viestinnän suunnittelu on sen onnistumisen lähtökohta.

Viestintäsuunnitelma jalkauttaa omalta osaltaan yhdistyksen strategisia tavoitteita käytäntöön. Vaikka viestintä kuuluu tavalla tai toisella jokaisen työntekijän tehtäviin, erottaa organisaation muista yleensä se, kuinka viestitään. Tavoitteena on viestiä erilaiset kohderyhmät huomioiden, erilaisia kanavia ja välineitä hyödyntäen. Määritellyt ydinviestit antavat viestinnälle ylätasoa, jonka käytännön toteutuksiin tarvitaan kielellistä ja visuaalista kykyä, äänensävyjä, kanavakohtaisia sisältöjä, säännöllisyyttä ja aikaresurssia. Someviestinnässä onnistuminen vaatii selkeää sisältömissiota, joka vastaa joihinkin perustarpeisiin eli se antaa hyötyä, herättää uteliaisuutta, sen avulla voi vaikuttaa tai se palkitsee/antaa jotain eli vastaa ahneuden tarpeeseen. Ei siis ole yhdentekevää, mitä sisältöä sosiaaliseen mediaan syötetään.

Viestintä ei ole enää yksisuuntaista tiedottamista vaan vuorovaikutusta. Taito luoda osallistavaa sosiaalisen median sisältöä on yksi tärkeimmistä asioista, joita viestinnältä vaaditaan. Viestinnältä vaaditaan myös jatkuvaa alan seuraamista, jotta organisaatio pysyy muutoksissa mukana ja on siellä, missä sen kohderyhmätkin. Viestinnän apuna ovat vuosikello ja sosiaalisen median viestintäsuunnitelma, jotka laaditaan yhteistyössä koko henkilökunnan kanssa.

Leader-ryhmä asettaa viestinnälle tavoitteet, mietimme ydinviestit, kenet haluamme tavoittaa, mitä kanavia meillä on käytössä ja sitten mietimme kohdennetut sisällöt resurssien mukaisesti. Jatkamme Leader-brändin tunnetuksi tekemistä ja sen ”ylläpitoa” sekä vahvistamme omaa toimijuuttamme ja asiantuntijuuttamme alueella. Teemme näkyväksi mahdollisuuksia ja maaseudun eteen tehtyä työtä, tuloksia ja vaikuttavuutta. Myös sisäistä viestintää tulee edelleen kehittää, jotta saamme tehostettua hallitusten jäsenten työtä ja hyödynnettyä heidän verkostojaan. Sosiaalisen median aikana, jolloin kanavia hallinnoidaan itse, on ansaittu medianäkyvyys edelleen tärkeää. Siihen panostetaan laadukkailla tiedotteilla ja valmiilla jutuilla ja samalla varmistetaan myös nykyinen, hyvin toimiva yhteistyö paikallislehden kanssa.

Sanapilvi alueen kuntastrategioista

Kokonaisvaltaisessa ja kestävässä maaseudun kehittämisessä tärkeimmät kumppanit ovat alueen kunnat ja kaupungit, Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan liitot sekä Pohjanmaan ELY-keskus. Näiden toimijoiden kanssa rakennetaan yhdessä kestävää tulevaisuutta Pohjanmaan rannikkoseudun maaseutualueille ja aktivoidaan alueen yrityksiä ja yhdistyksiä mukaan aluekehittämiseen.

Aktion Österbottenin laaja-alaista verkostoa kuvataan tarkemmin dynaamisessa verkostoa-analyyseissä. Verkostoja kehitetään ja uusia yhteistyömahdollisuuksia kartoitetaan aktiivisesti paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.

Japanilaista sananlaskua mukailen: Pohjanmaa ilman Aktioita on vain päiväni ja Aktion ilman Pohjanmaata on vain yhdistys muiden joukossa.

7.3. Seuranta ja arviointi

Aktion Österbottenin paikallisen kehittämisstrategian vaikuttavuus muodostuu pääasiassa hanketoimijoiden toteuttamien hankkeiden kautta. Ohjelmakauden 2023 – 2027 aikana tullaan uudistamaan toimintaryhmän vaikuttavuusarviointia ja seuranta. Hanketoiminnan ohella tullaan kehittämään myös toimintaryhmän oman toiminnan vaikuttavuuden tunnistamista ja arviointia. Vaikuttavuuden arvioinnin tueksi laaditaan erillinen vaikuttavuusarviointisuunnitelma, jota seurataan ohjelmakauden aikana.

Meidän Pohjanmaamme – strategian edistymistä seurataan jatkuvasti. Henkilöstöpalavereissa tarkastellaan valmistella olevia hankkeita. Hallituksen kokousten yhteydessä seurataan säännöllisesti, miten rahoitus on jakautunut eri painopisteiden välillä. Näin voidaan tarvittaessa ohjata viestinnän ja hankeneuvonnan painotuksia mahdollisesti heikommin eteneviin painopisteisiin. Toiminnalle asetettuja tavoitteita seurataan Hyrrä-indikaattorien lisäksi omalla seurannalla.

LÄHTEET

Kunta- ja kaupunkistrategiat:

- [Kaskinen](#)
- [Kokkola](#)
- [Korsnäs](#)
- [Kristiinankaupunki](#)
- [Kruunupyvi](#)
- [Luoto](#)
- [Maalahti](#)
- [Maalahti kestävä kehityksen strategia](#)
- [Mustasaari](#)
- [Mustasaaren ilmastostrategia](#)
- [Närpiö](#)
- [Pedersöre](#)
- [Pietarsaari](#)
- [Uusikaarlepyvi](#)
- [Vaasa](#)
- [Vöyri](#)

Maakunnalliset strategiat:

- [Älykäs resilienssi elinvoimaisesta merestä – Pohjanmaan KAG strategia 2021 - 2027](#)
- [Pohjanmaan ELY – Alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnat](#)
- [Pohjanmaan maakuntastrategia](#)
- [Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia](#)
- [Pohjanmaa lukuina](#)
- [Keski-Pohjanmaan tilastoja](#)
- [Energiarannikko – Pohjanmaan ilmastostrategia](#)
- [Keski-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2035](#)
- [Pohjanmaa matkalla muutokseen – Kestävä kehityksen ja kiertotalouden tiekartta](#)
- [Pietarsaaren seudun ilmastostrategia 2021 - 2030](#)
- [Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet Pohjanmaa](#)
- [Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet Keski-Pohjanmaa](#)

Muut aineistot:

- [Merialueiden skenaariot 2050](#)
- [Agenda 2030 – kestävä kehityksen globaali toimintaohjelma](#)
- [Sitra - Heikot signaalit 2022](#)
- [Sitra – Megatrendit 2020](#)
- [Ruralization](#)
- [TEM Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2022](#)
- [Tilastokeskus](#)
- [Future strategy for Kvarken destinations](#)
- [Community-driven social innovation and quadruple helix coordination in rural development. Case study on LEADER group Aktion Österbotten.](#)
- [Update of VASAB Long-Term Perspective for the Territorial Development of the Baltic Sea Region \(Draft\)](#)